
THE SEMANTIC FIELD I SPEND SOME TIME IN THE NAIDEN GEROV'S DICTIONARY

Albena Baeva

Bishop Constantine Preslavski School, Shumen, Bulgaria, a.baeva@shu.bg

Abstract: Modern semantics (semasiology) explores a huge range of issues related to the vocabulary of language and the lexical meaning of the word. In addition to the traditional meaning and significance, the research also includes side meanings, stylistic and emotionally expressive elements of meaning. The denotative meaning, the conceptual meaning of the word is studied, on the other hand the lexical meaning is considered in view of the categorical meaning and significance.

The meaning of the word takes into account the real and figurative meanings, the types of transferences, metaphors, metonymies, synecdoches; types of productivity - expanding and narrowing the meaning, terminologisation and determinologisation, desemantization, phraseologization, archaization, innovation. The relations of words raise questions about the boundaries of polysemy, homosemia, and homonymy; in linguistic paradigmatics various paradigmatic lines such as synonymous, antonymous, hyponymic, typonymic, partonymic with structural character are intensively studied. The semantic paradigm is an expression of the systemic relations in the vocabulary of the language and at the same time a model for the study of the vocabulary of the language.

Modern semasiology has done much to study the field and component structure of lexical meaning. The field combines words with uniform type meaning by classifying them into certain classes with a single semantic area, and component analysis describes in detail the meaning of tokens and internal paradigmatic lines. In the article the semantic field is generally understood as constructed of tokens, in the meaning of which common components are contained. The study of the structure of dictionaries is a task of lexicology. The words described in the different types of dictionaries are organized in semantic fields. Unlike the study of individual words, either in etymological aspect or in change and evolution in their meaning, structural semantics takes as a basic position the study of linguistic facts in interrelation and conditionality, and the observation of individual facts as atomic phenomena is absolutely unacceptable.

The subject of the article is descriptive - to describe the field with the semantics "I spend some time" according to the vocabulary in the dictionary of Naiden Gerov. An attempt has been made to highlight some features of the field.

Keywords: semantic field, time

СЕМАНТИЧНОТО ПОЛЕ ПРЕКАРВАМ ОПРЕДЕЛЕНО ВРЕМЕ В РЕЧНИКА НА НАЙДЕН ГЕРОВ

Албена Баева

ШУ „Епископ Константин Преславски“, Шумен, България, a.baeva@shu.bg

Резюме: Съвременната семантика (семасиология) изследва огромен комплекс от въпроси, свързани с лексиката на езика и на лексикалното значение на думата. Освен традиционното значение и смисъл в проучванията се включва и странично значение, стилистични и емоционално-експресивни елементи на значението. Изследва се денотативното значение, понятийното значение на думата, от друга страна лексикалното значение се разглежда с оглед на категориалното значение и значимостта.

При значението на думата се отчитат реалните и преносните значения, видовете пренасания, метафори, метонимии, синекдохи; видовете производност – разширяване и стесняване на значението, терминологизация и детерминологизация, десемантизация, фразеологизация, архаизация, иновация. Отношенията на думите поставят въпроси за границите на полисемията, омосемията и омонимията; при езиковата парадигматика усилено се изследват различни парадигматични редове като синонимни, антонимни, хипонимни, типонимни, партонимни със структурен характер. Семантичната парадигматика е израз на системните отношения в лексиката на езика и едновременно модел за проучване на речника на езика.

Съвременната семасиология е направила много за проучването на полевата и компонентната структура на лексикалното значение. Полето обединява думи с еднородно типово значение като ги класифицира към определени класове с единна семантична площ, а компонентният анализ описва подробно значението на лексемите и вътрешните парадигматични редове. В статията семантичното поле се схваща най-общо като изградено от лексеми, в чието значение се съдържат общи компоненти. Изследването на структурата на

речниците е задача на лексикологията. Думите, описани в различните по вид речници, се организират в смислови полета. За разлика от изследване на отделни думи, било в етимологичен аспект, било при промяна и еволюция в значението им, структурната семантика взема като основно положение проучване на езиковите факти във взаимна връзка и обусловеност, като наблюдението на отделни факти като атомарни явления е абсолютно недопустимо.

Предмет на статията е описателна – да се опише полето със семантика „прекарвам определено време“ според лексиката в речника на Найден Геров. Направен е опит да се изтъкнат някои особености на полето.

Ключови думи: семантично поле, време

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Към лексикално-тематичните, семантичните полета и изобщо към лексиката в един речник може да се подходи по многообразни изследователски начини в зависимост от целта, която си е поставил изследователят (Армянов 2019, Балкански 2019, Балкански 2020, Попова 2019, Кирова 2020, Благоева 2019, Велин Петров 2020, Шестак 2020, Илиева 2021, Баева 2019).

Думите за обозначаване на прекарвам определено време в речника на Найден Геров образуват семантично поле. Предмет на статията е да се опишат лексемите, които образуват полето и да се разкрият някои от особеностите при структурирането му.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Полето се състои от непрефигирани и префигирани думи. Определенията в речника се състоят от прекарвам и съответното съществително име – напр. денувам – прекарвам деня. Ето думите от полето: денувам, ношувам, пладнувам, пролетувам, есенувам, зимувам, летувам, годинувам, светувам, векувам, неделясвам, понеделнича, живота, животуя, самувам. Префигирани: прегодинувам, пре(з)денувам, преживотя, презимувам, прелетувам, преношувам, изгодинувам, изесенувам, попрезпладня, позимувам, долетувам, доношувам, допладнувам, дозимувам, насамувам. Лека отсянка в значенията има при префигираните глаголи с представка до-: да изкарам остатъка от времето при доношувам, при допладнувам – да довърша пладнуването.

Както се вижда от инвентара, полето е доста добре изградено. Това е характерно за речника на Найден Геров като цяло, пълнота на описанието при някои префигирани глаголи, които обхващат десетки и стотици думи. Характерно при образуването с представки е, че глаголите с представките пре-, из- повтарят значението на непрефигираните форми. При глагола позимувам – значението е да зимувам малко време, т. е. ограничаване. При насамувам се очаквано има насищане на действието - стоя сам доста, до воля.

Според тематичния принцип полето се организира в микрополета – денонощие, седмица, дни на седмицата, годишни времена, по-голям период от време. От словообразователна гледна точка се вижда, че преобладават образувания с наставка – ува, като изключенията са малко: живота, животуя, понеделнича, и неделясвам.

Светувам и векувам в значението прекарвам времето са синоними, като векувам е развило и значение трая много време, намирам се много време на едно място.

От смислова гледна точка прави впечатление смисловата пълнота, изчерпване на всички възможни форми от дадено микрополе – напр. за денонощие – ден, нощ, пладне; четирите годишни времена; при по-големите периоди - годинувам, векувам, светувам, но има и някои липси - месец, ера, както и голяма част от дните на седмицата. Единственото изключение от образуваните лексеми в смислово отношение е понеделнича (при липса за другите дни) със значение постя в понеделник. Затова може да се каже, че дните на седмицата, от които могат да се образуват форми със съответното значение, практически са изключени от полето. Остава само неделясвам – прекарвам неделята, седмицата, което показва формални отклонения.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От направените наблюдения може да се заключи, че в българския език са образувани форми с общо значение за ден, нощ, но не и за всеки ден от седмицата с по-специално значение на прекарвам съответния ден. Едно цялостно проследяване на полето в по-късните етапи от развоя на езика ще покаже кои лексикални клетки са се попълнили и кои са останали непроменени.

ЛИТЕРАТУРА

- Армянов, Г. (2019). Социолектната лексика в българските речници. – В: Научни изследвания в чест на 70-годишнината на проф. д-р Кирил Цанков. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 99-112.
- Баева, А. (2019). Особенности на семантичното поле за назоваване на годишните времена (според Речник на българския език от Найден Геров). – В: Knowledge, Vol. 32.4., Skopje, pp. 493-495.

- Балкански, Т. (2019). Към политическата лексикография на българския език: братушка, братушки. – В: Сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 285-297.
- Балкански, Т. (2020). Към началото на българската лексикография. Терминологичен свод (Езиковоархеологичен прочит). – В: Граматика на духа. Сборник статии в чест на доц. д-р Любка Стоичкова по случай нейната 70-годишнина. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 107-110.
- Благоева, Д. (2019). Към концепцията за речник на най-новата лексика в българския език. – В: Сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 510-523.
- Геров, Н. (1975-1978). Речник на българския език. София: Български писател.
- Илиева, Т. (2021). Елейонимите в българската фразеологична парадигма. – В: Knowledge, Vol. 49. 6., Skopje, pp. 1193-1198.
- Кирова, Л. (2020). Межъязыковые ассоциативные связи по смысловой близости в ментальном лексиконе билингва. – В: Граматика на духа. Сборник статии в чест на доц. д-р Любка Стоичкова по случай нейната 70-годишнина. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 279-290.
- Петров, В. (2020). Етнонимите в речника на Найдено Геров. – В: Граматика на духа. Сборник статии в чест на доц. д-р Любка Стоичкова по случай нейната 70-годишнина. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 129-138.
- Попова, М. (2019). Когнитивистика в терминологията. – В: Научни изследвания в чест на 70-годишнината на проф. д-р Кирил Цанков. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 527-540.
- Шестаков, Л. (2020). „Образы изменчивых фантазий“: картины мира в языках разных типов. – В: Граматика на духа. Сборник статии в чест на доц. д-р Любка Стоичкова по случай нейната 70-годишнина. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 175-189.